

розвитку. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова*. 2025. Випуск 103. С. 5-10.

2. Кримчак Л.Ю. Роль фахівця із соціальної роботи в процесі супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Випуск 72. С. 71-75.

3. Про соціальні послуги. *Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII*. URL: <https://surl.li/lbodxh> (дата звернення 18.12.2025).

4. Професійний стандарт «Фахівець із супроводу ветеранів та демобілізованих осіб». *Наказ Міністерства у справах ветеранів України від 31 грудня 2024 № 508*. URL: <https://surl.li/kkxdqu> (дата звернення 20.12.2025).

5. Семигіна Т. В. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму. 2020. 275 с.

6. Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року: схвалена Кабінетом Міністрів України від 29 листопада 2024 року. № 1209. URL: <https://surl.li/gmocdr> (дата звернення 20.12.2025).

7. Тарновий В. Поняття професійної ідентичності як психологічного феномену. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2024. Том 35 (74). № 6. С. 138-143.

8. Payne M. *Modern Social Work Theory*. Oxford : Oxford University Press, 2021. 600 p.

Степан Ганджа

здобувач третього рівня вищої освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль

СОЦІАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ОДИНА ІЗ КЛЮЧОВИХ СКЛАДОВИХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПО

Анотація. У роботі розглянуто соціальну інтеграцію як багатовимірний процес, що охоплює адаптацію до нових умов життєдіяльності, відновлення та формування соціальних зв'язків, а також набуття можливостей для активної участі у громадському житті. Визначено, що соціальна інтеграція ВПО має розглядатися як базовий механізм відновлення їхнього соціального статусу та вагома складова соціального забезпечення, адже саме вона забезпечує включення

переселенців у життя приймаючих громад та створює фундамент для реалізації інших напрямів соціального забезпечення, формуючи цілісну систему підтримки та розвитку цієї вразливої категорії населення.

Ключові слова: *соціальна інтеграція, внутрішньо переміщені особи, соціальне забезпечення, приймаюча громада.*

Виклад основного матеріалу. Соціальна інтеграція внутрішньо переміщених осіб (ВПО) постає не просто окремим напрямом соціальної політики, а системоутворюючим елементом їхнього соціального забезпечення. Саме через інтеграційні процеси створюються передумови для повноцінного включення переселенців у соціальне, економічне та культурне життя приймаючих громад [2; 3]. У цьому контексті інтеграцію доцільно розглядати як багатовимірний процес, що охоплює адаптацію до нових умов життєдіяльності, відновлення та формування соціальних зв'язків, а також набуття можливостей для активної участі у громадському житті. Водночас реалізація права на соціальний захист виступає невід'ємною складовою цього процесу, забезпечуючи доступ до пенсійного забезпечення, різних видів соціальної допомоги, підтримки у випадку втрати працездатності, безробіття чи втрати годувальника та інших гарантій [4; 5].

Особливої уваги потребує процес інтеграції ВПО у приймаючі громади, який має двосторонній характер і передбачає не лише адаптацію переселенців, але й готовність самих громад до їх прийняття. Ефективна інтеграція відбувається за умови формування інклюзивного соціального середовища, де забезпечується рівний доступ до ресурсів, послуг та можливостей для самореалізації. Важливими складовими цього процесу є розвиток локальної інфраструктури, створення умов для працевлаштування, доступ до освіти та медичних послуг, а також підтримка підприємницьких ініціатив ВПО. Не менш значущим є формування соціального капіталу – довіри, взаєморозуміння та співпраці між місцевими жителями та переселенцями.

Інтеграція у приймаючу громаду також передбачає подолання можливих соціальних бар'єрів, зокрема стереотипів, упереджень та напруженості, що можуть виникати у процесі взаємодії різних соціальних груп. У цьому контексті важливу роль відіграють просвітницькі заходи, діалогові платформи та спільні соціокультурні ініціативи, які сприяють налагодженню комунікації та формуванню спільної ідентичності з громадою. Включення ВПО до процесів прийняття рішень на місцевому рівні, зокрема через участь у громадських слуханнях, дорадчих органах чи

волонтерських проєктах, підсилює їхню суб'єктність і сприяє більш глибокій інтеграції.

Інституційне забезпечення соціальної інтеграції ВПО здійснюється через взаємодію низки суб'єктів, серед яких провідну роль відіграють органи місцевого самоврядування, центри соціальних служб, громадські організації та міжнародні гуманітарні інституції. Їхня діяльність спрямована на реалізацію комплексних програм соціальної адаптації, надання інформаційно-консультативної підтримки, а також створення умов для залучення переселенців до громадських ініціатив і соціокультурних практик. Така міжсекторальна взаємодія сприяє не лише задоволенню базових потреб ВПО, але й формуванню відчуття належності до нової спільноти. На сьогодні «необхідно акцентувати увагу на ролі благодійних та громадських організацій, які в контексті інституційного забезпечення багато в чому перевищують інституції державної влади, вирішуючи складні питання юридичного змісту для внутрішньо переміщених осіб [1, с. 55]. При цьому Петришин Л. та Лещук Г. наголошують, що «з метою надання допомоги та вирішення соціальних проблем всі сім'ї вимушених переселенців підлягають соціальному інспектуванню, у результаті якого вивчаються їх потреби, у разі необхідності сім'ї беруться під соціальний супровід. Для вирішення проблемних питань переселенців повинні залучатися усі суб'єкти соціальної роботи, благодійні та громадські організації» [6, с. 43].

Окремого значення у структурі інтеграційних процесів набуває психологічний компонент. Вимушене переміщення, як правило, супроводжується травматичним досвідом, що проявляється у станах стресу, дезадаптації, соціальної ізоляції та втрати попередніх соціальних ролей і зв'язків. За таких умов психологічна підтримка виступає необхідною передумовою ефективної інтеграції, оскільки сприяє відновленню внутрішніх ресурсів особистості та її здатності до соціальної взаємодії.

Таким чином, соціальна інтеграція ВПО має розглядатися як базовий механізм відновлення їхнього соціального статусу та вагома складова соціального забезпечення, адже саме вона забезпечує включення переселенців у життя приймаючих громад та створює фундамент для реалізації інших напрямів соціального забезпечення, формуючи цілісну систему підтримки та розвитку цієї вразливої категорії населення.

Висновки. Узагальнюючи, можемо підсумувати, що соціальна інтеграція внутрішньо переміщених осіб є не допоміжним, а базовим компонентом системи їх соціального забезпечення, оскільки саме вона

визначає можливість відновлення повноцінного соціального функціонування особистості. Без ефективної інтеграції реалізація інших соціальних гарантій втрачає системність і довготривалий ефект. Вагомим є те що, інтеграція ВПО має комплексний і багатовимірний характер, охоплюючи економічні, соціальні, культурні та психологічні аспекти, передбачаючи не лише адаптацію до нових умов життя, але й активне включення у соціальні процеси, формування нових соціальних ролей та відновлення соціального статусу. При цьому, варто наголосити, ефективність інтеграційних процесів значною мірою залежить від узгодженої діяльності інституцій різних рівнів – органів місцевого самоврядування, соціальних служб, громадських та міжнародних організацій. Саме міжсекторальна взаємодія забезпечує комплексність підходів і сприяє досягненню сталих результатів.

Отже, соціальна інтеграція внутрішньо переміщених осіб виступає стратегічним напрямом державної та місцевої соціальної політики, що забезпечує не лише подолання наслідків вимушеного переміщення, але й створює підґрунтя для успішного соціального забезпечення, соціальної згуртованості, стабільності та розвитку приймаючих громад у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Алімова І. Є. Інституційне забезпечення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб. *Ефективність державного управління*. 2019. 61. С. 53–62. DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.61.2019.198495>
2. Боняк В. О. Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб: сучасний стан та перспективи удосконалення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 20–22. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/>
3. Внутрішньо переміщені особи. Міністерство соціальної політики України. 2016. URL : <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>.
4. Грицай І. О., Наливайко Л. Р. Внутрішньо переміщені особи: зб. нормативно-право-вих актів. 3-є вид., перероб. і допов. Дніпро: Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 433 с. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123>.
5. Кульчицький Т. Р. Поняття та ознаки внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Адміністративне право і процес*, 2017. №1 (19). С. 51- 57.
6. Петришин Л. Й., Лещук Г. В. Змістові аспекти соціально-педагогічної роботи із вимушеними переселенцями та їх сім'ями в сучасних соціальних умовах. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. Серія: Педагогіка і психологія, 2016. № 1(11). С. 40-45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduep_2016_1_7